

Abstrakt

Období druhé československé republiky (1938-1939) bývá v historiografii líčeno jako doba temna, perioda, v níž se na světlo dostaly domácí, temné fašistické proudy. Staví se do zvláštní opozice vůči době předchozí, první republice (1918-1938). Práce si klade za cíl zodpovědět otázku kontinuity mezi těmito údajně natolik odlišnými historickými epochami. Zaměřuje se na analýzu zmocňovacího zákonodárství – výjimečného stavu –, které bylo mezi léty 1933 a 1938 přijímáno za účelem obrany demokracie. Právní norma o obraně státu (č. 131/1936) do právního diskurzu vnesla pojem „státně nespolehlivých osob“, potenciálních nepřátel státu v případě vypuknutí válečného konfliktu. Doboví aktéři kategorii „spolehlivosti“ rozuměli jako příslušnosti k národnosti. „Spolehlivost“ byla zároveň součástí mnohem širšího národního konsenzu, který legitimizoval státní zásahy především do oblasti ekonomiky. V centru tohoto konsenzu stála transformovaná hodnota práce jako výkonu pro národní kolektiv. Do roku 1938 mezi dobovými aktéry panovala shoda, že uplatňování výjimečné normy přijaté pro případ možného válečného konfliktu není kvůli platnosti mezinárodního práva na ochranu menšin uskutečnitelné. Ale v době druhé republiky (1938-1939) využívali mnozí aktéři jazyku předchozího národního konsenzu k tomu, aby legitimizovali své požadavky na jeho provedení: vyloučení „státně nespolehlivých“ ze zaměstnání („židé“, „židobolševici“) anebo jejich umístění do nových státem zřízených pracovních táborů („práce se štítící“ a „cikáni“). Národní konsenzus představuje jak prvek kontinuity mezi první a druhou československou republikou, tak i diskontinuity vzhledem ke změně mezinárodní politiky. Proměna československé společnosti 30. let 20. století byla spojena s formováním národního konsenzu a změnou vnímání hodnoty práce.